# 📜 מה זה בכלל כלל? בונים יחד כללים הוגנים

כיתה ג' | כישורי חיים | 45 דק' | שיעור לפי מעגל הלמידה · מערך למורה

## ❓ למה אנחנו צריכים כללים – ואיך יודעים שכלל הוא כלל טוב?

**עיגון בתוכנית הלימודים:** שיעורי כישורי חיים של שפ"י, שכבות א'–ג': "מה זה בכלל כלל?". (משרד החינוך, אגף בכיר שפ"י – "שיעורי כישורי חיים להעברה על ידי צוותי החינוך", יסודי א'–ג' (דף מרכז השיעורים) ומערך "מה זה בכלל כלל?" (מצגת למורה, שקף "במה עוסק השיעור שלנו?"))

„"מה זה בכלל כלל? שיעור בנושא חשיבותם של הכללים והשמירה עליהם בכיתה ובבית הספר לטובת כולנו" · שאלות השיעור במערך: "מה הם כללים? למה צריך כללים? אילו כללים אנחנו מכירים? איך היינו מסתדרים בלעדיהם? על אילו כללים חדשים חשוב לשמור בבית הספר?""

## מטרות

**מטרה מרכזית:** התלמידים ינסחו בקבוצה כלל כיתתי לבעיה אמיתית ויבדקו אותו בארבעת המבחנים של כלל טוב: ברור, הוגן לכולם, אפשר לקיים, מנוסח בחיוב.

- התלמידים יתארו מה קרה במשחק בלי כללים ויסבירו במשפט אחד מה תפקידם של כללים.
- התלמידים יסדרו לפחות 6 מתוך 8 שלבים של בניית כלל כיתתי וינמקו את הסדר.
- התלמידים יזהו כלל שאינו עומד באחד המבחנים (ברור, הוגן, אפשר לקיים, בחיוב) ויתקנו אותו.
- התלמידים ינסחו כלל לבעיה אמיתית בכיתה ויציגו את הנימוק לכיתה.

**ידע קודם:** כללי כיתה שהתלמידים כבר מכירים (הצבעה לפני דיבור, תור). · ספירת קולות והשוואה "יותר / פחות" (מתמטיקה א'–ב').

**מושגים:** כלל · הסכמה · הוגנות · אמנה כיתתית · ניסוח חיובי

**חומרים:** לכל קבוצה: שקית עם 10 פקקים, קובייה וקרטון משחק ריק (בלי הוראות) · כרטיסי שלבים (כמו בסימולטור) · דף "ארבעת המבחנים של כלל טוב" · בריסטול לאמנה כיתתית וטושים · מסך להקרנה

## מהלך השיעור לפי שלבי מעגל הלמידה

| | |
|---|---|
| **1. פתיחת המעגל – איתור ידע קודם**<br>**6 דק'** | *חוויה פותחת: לשחק בלי כללים ולהרגיש מה חסר.*<br>1. מחלקת לכל קבוצה ערכת משחק בלי הוראות (פקקים, קובייה, קרטון ריק) ואומרת רק: "יש לכם 3 דקות לשחק. מי שמנצח – מנצח."<br>2. לא עונה על "איך משחקים?" – מתבוננת ורושמת מה קורה (ויכוחים, כל אחד משחק אחרת).<br>3. עוצרת ושואלת: "איך היה? מה היה קשה? מה חסר?"<br>4. מציגה את שאלת השיעור.<br><br>**תשובות צפויות:**<br>• תשובה צפויה: "כל אחד המציא חוקים", "רבנו מי מתחיל", "לא ידענו מי ניצח".<br>• תפיסה שגויה נפוצה: "היה כיף כי אין חוקים" ← תגובת המורה: "היה כיף לכולם? מה קרה כשלא הסכמתם?" |

| | |
|---|---|
| **2. התנסות**<br>**12 דק'** | *התנסות: להמציא כללים למשחק ולסדר את שלבי בניית הכלל – לפני ההגדרה.*<br>1. כל קבוצה ממציאה 3 כללים למשחק שלה ומשחקת שוב 3 דקות.<br>2. שואלת: "מה השתנה? האם היה כלל שגרם לוויכוח? למה?"<br>3. מקרינה את הסימולטור: מסדרים יחד את שלבי בניית כלל כיתתי, מבעיה ועד בדיקה ושיפור; ילד אחר מנמק כל מיקום.<br>4. כל קבוצה מצביעה על השלב שדילגה עליו כשהמציאה את הכללים שלה.<br><br>🕹️ **סימולטור:** איך בונים כלל כיתתי? – גלו מה הסדר הנכון של בניית כלל שכולם ישמרו עליו. (בעמוד השיעור באתר)<br><br>**תשובות צפויות:**<br>• תשובה צפויה: "עכשיו לא רבנו כי ידענו מי מתחיל".<br>• תפיסה שגויה נפוצה: "מי שהמציא את הכלל מחליט לבד" ← תגובת המורה: "מה קרה כשמישהו לא הסכים לכלל? איזה שלב חסר?" (הסכמה של כולם). |
| **3. המשגה**<br>**10 דק'** | *המללה והמשגה: מה היה לנו כאן? להגדיר כלל, הסכמה, הוגנות וארבעה מבחנים לכלל טוב.*<br>1. שואלת: "למה הכללים עזרו? מתי כלל גרם לוויכוח?" ומובילה לכך שכלל טוב הוא כלל שכולם מבינים ומסכימים עליו.<br>2. מקרינה את הסרטון של כאן על חוקי הטאקי ושואלת את שאלות הצפייה.<br>3. מציגה את ארבעת המבחנים: ברור, הוגן לכולם, אפשר לקיים, מנוסח בחיוב.<br>4. אני מדגימה: כותבת על הלוח "מי שגבוה יותר מקבל את הכדור" ובודקת בקול כל מבחן: "ברור? כן. הוגן לכולם? לא – הנמוכים לא יקבלו אף פעם. אתקן: בכל הפסקה ילד אחר מחזיק את הכדור לפי התור."<br>5. נעשה יחד: הכיתה מתקנת את הכלל "לא צועקים" לניסוח חיובי ("מדברים בקול שקט"). מגדירים: כלל, הסכמה, הוגנות, אמנה כיתתית, ניסוח חיובי.<br><br>**מושגים:** כלל – הסכם שאומר מה עושים ואיך, כדי שיהיה טוב ובטוח לכולם. · הסכמה – כשכל המשתתפים מבינים את הכלל ומוכנים לשמור עליו. · הוגנות – הכלל שווה לכולם ונותן לכל אחד הזדמנות. · אמנה כיתתית – רשימת כללים קצרה שהכיתה בונה יחד ומתחייבת לשמור עליה. · ניסוח חיובי – לכתוב מה כן עושים, ולא רק מה אסור.<br><br>🎬 **סרטון:** כאן מחקרים \| שמים סוף לוויכוחים סביב - חוקי הטאקי (כאן \| דיגיטל - תאגיד השידור הישראלי) – youtube.com/watch?v=GWKxgVZy444<br><br>**תשובות צפויות:**<br>• תשובה צפויה: "כלל טוב הוא כלל שכולם יודעים ומסכימים עליו".<br>• תפיסה שגויה נפוצה: "כלל טוב הוא כלל עם עונש גדול" ← תגובת המורה: "האם העונש עוזר לנו להבין מה לעשות? כלל טוב אומר מה כן עושים."<br><br>**שאלות מסדר חשיבה גבוה:**<br>• השוו: כלל בכיתה וחוק במדינה – מי קובע כל אחד מהם? מה דומה ומה שונה? |

| | |
|---|---|
| **4. יישום – ביצועי הבנה**<br>**10 דק'** | *יישום: לנסח כלל כיתתי לבעיה אמיתית ולבדוק אותו בארבעת המבחנים.*<br>1. כותבת על הלוח 3 בעיות אמיתיות מהכיתה שהתלמידים מעלים (רעש בזמן עבודה, מריבות על הכדור, בלגן בפינת הספרייה).<br>2. כל קבוצה בוחרת בעיה, מנסחת כלל ובודקת אותו בארבעת המבחנים בדף.<br>3. הקבוצות מציגות; הכיתה מצביעה על כל כלל, סופרים קולות ומשרטטים דיאגרמת עמודות קטנה על הלוח.<br>4. הכללים שקיבלו רוב נכתבים על הבריסטול – אמנה כיתתית לשבוע ניסיון.<br><br>**משימה:** בחרו בעיה בכיתה. נסחו כלל אחד שפותר אותה. בדקו: האם הוא ברור? הוגן? אפשר לקיים? מנוסח בחיוב?<br><br>**תשובות צפויות:**<br>• תשובה צפויה: "בהפסקה כל קבוצה משחקת בכדור עשר דקות, לפי תור שכתוב על הלוח".<br>• תפיסה שגויה נפוצה: כלל כללי מדי ("מתנהגים יפה") ← תגובת המורה: "מה בדיוק עושים? איך נדע שהכלל נשמר?" (מבחן "ברור").<br><br>**שאלות מסדר חשיבה גבוה:**<br>• העריכו: איזה מהכללים שהוצגו יהיה הכי קל לשמור עליו – ולמה? |
| **5. סגירת המעגל – רפלקציה והערכה**<br>**7 דק'** | *סגירת המעגל: הערכה (שאלון וכרטיס יציאה) ורפלקציה.*<br>1. עונים על השאלון במסך.<br>2. כרטיס יציאה: כל תלמיד/ה מתקן/ת כלל לא טוב בפתק.<br>3. שאלת רפלקציה אחת; קובעים: בעוד שבוע נבדוק יחד אם הכללים עזרו ונשפר אם צריך.<br><br>**תשובות צפויות:**<br>• תשובה צפויה בכרטיס: "מחכים בתור לברזייה".<br>• תפיסה שגויה נפוצה: מחליפים רק מילה אחת ("לא דוחפים בברזייה") ← תגובת המורה בשיעור הבא: "מה כן עושים?" – תרגול ניסוח חיובי.<br><br>📝 **שאלון** (6 שאלות) **ורפלקציה** – בדף לתלמיד.<br><br>🎟️ **כרטיס יציאה:** הכלל "לא דוחפים בתור לברזייה" – כתבו אותו מחדש כך שיהיה מנוסח בחיוב ויהיה ברור.<br><br>• הכלל אומר מה כן עושים (למשל "מחכים בתור לברזייה")<br>• הכלל ברור: אפשר לראות אם שומרים עליו |

## הלימה: מטרה – פעילות – עדות

| | | |
|---|---|---|
| תפקיד הכללים | פתיחה: משחק בלי כללים ואחריו משחק עם כללים | תשובות בשיחה; שאלון פריט 1 |
| סדר שלבי בניית כלל | התנסות: סימולטור הרצף | 6 מתוך 8 בסימולטור + נימוק בעל פה |
| זיהוי ותיקון כלל | המשגה: הדגמת המורה על כלל לא הוגן ותיקונו יחד | כרטיס יציאה; שאלון פריטים 2–4 |
| ניסוח כלל לבעיה אמיתית | יישום: עבודה בקבוצות והצבעה | הכלל של הקבוצה עומד בארבעת המבחנים (מחוון) |

## התאמה לשונות

| | |
|---|---|
| **מתקשים** | • כרטיס עם ארבעת המבחנים כסמלים: 👁️ ברור, ⚖️ הוגן, 💪 אפשר, 😊 בחיוב<br>• בסימולטור: לסדר קודם רק 4 שלבים מרכזיים<br>• תבנית ניסוח: "בכיתה שלנו אנחנו..." |
| **בינוניים** | • לנסח כלל ולבדוק אותו בכל ארבעת המבחנים<br>• להסביר בעל פה את הסדר בסימולטור |

| | |
|---|---|
| **מתקדמים** | • להפוך כלל שלילי לחיובי בשלוש דרכים שונות ולבחור את הברור ביותר<br>• להשוות בין כלל בכיתה לחוק במדינה: מי קובע, ומה קורה כשלא שומרים |

## מחוון

- מתאר/ת את ההבדל בין המשחק בלי כללים לבין המשחק עם כללים
- מסדר/ת נכון לפחות 6 מתוך 8 שלבים
- הכלל שהקבוצה ניסחה עומד בארבעת המבחנים
- מתקן/ת כלל לא הוגן או שלילי בכרטיס היציאה

## רב-תחומיות

- מתמטיקה: איסוף נתונים: ספירת קולות בהצבעה וייצוג בדיאגרמת עמודות על הלוח – תוכן מתוכנית המתמטיקה (ייצוג נתונים) שמשמש להחלטה על האמנה.

תשובות השאלון: 1–ב · 2–ג · 3–א · 4–ב · 5–ג · 6–ב

# 📜 מה זה בכלל כלל? בונים יחד כללים הוגנים

שם _____ כיתה _____ תאריך _____

## ❓ למה אנחנו צריכים כללים – ואיך יודעים שכלל הוא כלל טוב?

🕹️ **בסימולטור: גלו מה הסדר הנכון של בניית כלל שכולם ישמרו עליו.**
איזה שלב הכי קל לשכוח? מה יקרה אם נדלג עליו?

_____

_____

🛠️ **משימה:** בחרו בעיה בכיתה. נסחו כלל אחד שפותר אותה. בדקו: האם הוא ברור? הוגן? אפשר לקיים? מנוסח בחיוב?

_____

_____

_____

## 📝 שאלון

**1. מה קרה כששיחקנו בלי כללים?**

◯ כולם שיחקו אותו דבר ◯ היו ויכוחים וכל אחד שיחק אחרת ◯ המשחק נגמר מהר יותר

**2. איזה ניסוח הוא ניסוח חיובי?**

◯ לא צועקים בכיתה ◯ אסור לרוץ במסדרון ◯ מדברים בקול שקט

**3. למה כדאי שכל הכיתה תסכים על כלל?**

◯ כי כך קל יותר לשמור עליו ◯ כי כך הוא ארוך יותר ◯ כי כך לא צריך לבדוק אותו

**4. הכלל "מי שגבוה יותר מקבל את הכדור" – מה הבעיה בו?**

◯ הוא לא ברור ◯ הוא לא הוגן לכולם ◯ הוא מנוסח בחיוב

**5. קבענו כלל והוא לא עזר. מה עושים?**

◯ מוותרים על כל הכללים ◯ מחכים שהבעיה תיעלם ◯ בודקים יחד ומשפרים את הכלל

**6. מה הראה הסרטון על חוקי הטאקי?**

◯ שאפשר לשחק בלי חוקים ◯ שכלל ברור ומוסכם מסיים ויכוחים ◯ שאסור לשחק בטאקי

🎟️ **כרטיס יציאה:** הכלל "לא דוחפים בתור לברזייה" – כתבו אותו מחדש כך שיהיה מנוסח בחיוב ויהיה ברור.

_____

_____

## 🪞 רפלקציה

**מה למדתי היום על כללים?**

_____

**איך הרגשתי במשחק בלי כללים, ואיך עם כללים?**

**מה הפליא אותי כשבדקנו כללים בארבעת המבחנים?**

**איזה כלל אני מתחייב/ת לשמור עליו השבוע?**

**איפה עוד בחיים יש כללים – ולמה?**

| אני יכול/ה... | בטוח/ה | כמעט | עוד לא |
|---|---|---|---|
| אני יכול/ה להסביר למה צריך כללים. | | | |
| אני יכול/ה לבדוק אם כלל הוא ברור, הוגן, אפשר לקיים ומנוסח בחיוב. | | | |
| אני יכול/ה לנסח כלל בניסוח חיובי. | | | |
| אני יכול/ה להציע שיפור לכלל שלא עובד. | | | |